

Господаренко В. М.,
кандидат юридичних наук, викладач,
викладач кафедри кримінально-правових наук
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-9842-0633

ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ АМЕРИКАНСЬКОГО ПРЕЗИДЕНТА ДЖ. БАЙДЕНА

CRIMINAL LEGAL POLICY OF THE AMERICAN PRESIDENT J. BAIDEN

Статтю присвячено аналізу федеральної кримінально-правової політики діючого президента США Дж. Байдена усвідомлені кризи процесу глобалізації. Підкреслюється, що трансформація будь-якого суспільного устрою, особливо при його переході на нові принципи державного ладу, завжди загрожує виникнення кризових явищ у всіх сферах життя суспільства. Саме така ситуація виникла в сучасній Україні під час перетворення, які охопили всі сторони суспільного життя: економіку, політику, ідеологію і право.

Для України, як молодій державі, маючій малий досвід власної державної і правової політики, питання її стану і ефективності були і залишаються актуальними. В нашій державі знову сформовані конституційні, цивільні, кримінальні, фінансові і інші галузі законодавства. Зараз іде реформування правоохоронної системи, запровадження міжнародних принципів і стандартів, які, безперечно довели свою ефективність і цінність. Однак міжнародні стандарти набувають можливість бути регулятором конкретних правовідносин тільки при наявності ефективних механізмів їх реалізації і захисту.

Стратегічний підхід к формуванню кримінальної політики демократичної і правової України вимагають вивчення і розумного використання накопиченого в зарубіжних країнах досвіду використання державної стратегії в боротьбі зі злочинністю. Потрібен успішний досвід країни яка займає ведучі позиції у світі. Більше всього для цього підходить Сполучених Штатів – країна яка є визнаний світом лідер серед успішних демократичних країн. Тому вітчизняна наука повинна приділити особу увагу на досвід Сполучених Штатів по боротьбі зі злочинністю. Особливою рисою американського уряду є те, що вони мають довгострокову кримінально-правову політику. Але треба зазначити, що кримінально-правова політика США довгий час була дуже складною. Тому саме все не так просто оволодіти американським досвідом по боротьби зі злочинністю, адже в США в останній час відбувається загрози кількісні і якісні зміни рівня, структури і динаміки злочинності. Це вимагає від президента США Дж. Байдена подальші розробки і удосконалювати федеральну кримінально-правову політику, викладеною в цій статті.

Ключові слова: глобальна криза глобалізації, кримінально-правова політика США, адміністрація президента Дж. Байдена, концепції американських кримінологів, злочинність у США.

The work is assigned to the analysis of the federal criminal and legal policy of the current President of the United States J. Biden in the minds of the crisis of the globalization process. It is emphasized that the transformation of any social system, especially during its transition to the new principles of state formation, is always fraught with the emergence of crisis phenomena in all spheres of society. This is exactly the situation in modern Ukraine during the transformations that covered all aspects of public life: economics, politics, ideology and law.

For Ukraine, a young state that has not had its own state and legal policy for a long time, the issues of its condition and efficiency have been and remain relevant. Constitutional, civil, criminal, financial and other branches of legislation have been re-formed in our state. The law enforcement system is being reformed, international principles and standards are being introduced, which have unquestionably proved their effectiveness and value. However, international standards acquire the ability to be a regulator of specific legal relations only if there are effective mechanisms for their provision and protection.

The strategic approach to the formation of the criminal policy of democratic and legal Ukraine requires the study and reasonable use of the experience gained in foreign countries in the application of state strategies in the fight against crime. Nowadays, criminal policy is developed in democratic and legal states of the world as a result of a compromise of positions (often diametrically opposed) of all branches of government, political parties, associations of citizens and scholars on the adoption of certain criminal laws and regulations aimed at combating crime. This is especially true of the United States, whose criminal policy has long been very complex. That is why not everything is so simple in mastering the American experience in the fight against crime, because in the United States recently there are threatening quantitative and qualitative changes in the level, structure and dynamics of crime. This requires US President J. Biden to further develop and improve the federal criminal law policy set out in this article.

Key words: global crisis of globalization, criminal law policy of the USA, administration of President J. Biden, the concepts of American criminologists, crime in the USA.

Постановка проблеми. Відомо, що на початку нашого століття у явище, яке прийнято називати «глобалізацією», вступило в період кризи, яка має економічні, соціальні й геокультурні аспекти. Перші причини були закладені в геокультурній економічній моделі, що має свою особливу систему цінностей та економічних імперативів, які пропонує всьому світу західна цивілізація. Другою групою причин кризи глобалізації є невідповідність заявлених елітою західної цивілізації цілей, таких як поширення свободи й демократії, товарного достатку, задоволення споживчих потреб населення та реальних можливостей для їхнього задоволення.

Зрозуміло, що вказане явище негативно відбивалося на економічному і соціальному розвитку нашої держави, особливо коли на чолі американської держави перебував Президент Д. Трамп. Він регулярно піддавав нищівній критиці зовнішню і внутрішню політику ЄС, Китаю, Росії, вимагав від держав-членів НАТО посилити свою фінансову участь в діяльності цієї організації, паплюжив політику ООН за неефективну роботу, надмірне витрачання коштів і спроби втрутитися у внутрішню політику США. Трамп майже не опікувався такою гуманітарною політикою, яка б відповідала міжнародно-правовим стандартам. Тому представник США при ООН Н. Хейлі повідомила світову спільноту про те, що для Сполучених Штатів Загальна декларація прав людини тимчасово втрачає юридичну силу. Причиною такого рішення очільника країни-лідера світового співтовариства Хейлі назвала діяльність Ради з прав людини ООН, яка стала «організацією-порушником прав людини і вигрібною ямою політичної упередженості щодо стратегічного союзника Америки, яким є держава Ізраїль».

Крім того, нею було додано, що США виходить зі складу вказаної Ради, оскільки вона є «лицемірною організацією, яка опікується лише про свої власні інтереси і перетворює права людини в насмішку», заважаючи Америці довести світовій спільноті, що державна політика цієї країни є взірцем для зовнішнього світу [1]. Проте чинний президент США Дж. Байден змушений шукати нові підходи до проведення внутрішньої і зовнішньої політики власної адміністрації. І це є дуже актуальним для України, молодій держави, яка до проголошення неза-

лежної, демократичної і правової державності не мала власної державно-правової політики.

Слід вказати, що в нашій державі заново сформувалися конституційна, цивільна, кримінальна, фінансова та інші галузі законодавства. Відбувається реформування правоохоронної системи, впроваджуються міжнародні принципи і стандарти, які беззаперечно довели свою ефективність і цінність. Однак міжнародні стандарти набувають здатності бути регулятором конкретних правових відносин лише за умов наявності ефективних механізмів їх забезпечення та захисту, що є складовою національної системи права [2, с. 3]. Саме це підтверджує державна кримінально-правова політика США, досвід формування і розвитку якої є неоціненним для нашої країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Очевидно, що стратегічною метою кримінальної політики було і залишається забезпечення реального захисту особистості, суспільства і держави від злочинних посягань. З тактичних позицій ця мета досягається за допомогою спеціально-профілактичного і кримінально-правового впливу на злочинність. На жаль, аналіз української кримінально-правової політики в працях наших дослідників ґрунтується тільки на вітчизняному матеріалі. І суть справи не змінює та обставина, що в Україні є окремі дослідження, автори яких В.П. Біленький, О.Б. Загурський, В.М. Калашников, О.Ю. Шостко, А.В. Молдован, Є.Ю. Полянський, А.В. Савченко, В.В. Матвійчик, Д.Й. Никифорчук і В.М. Співакіноді трохи побіжно звертаються до зарубіжного досвіду вирішення державних кримінально-правових проблем, в тому числі – американського [3].

Метою статті є всебічний аналіз формування нової кримінально-правової політики США при адміністрації Джона Байдана при сучасній кризи глобалізації.

Виклад основного матеріалу. На перший погляд, категорія кримінально-правової політики є однією з найбільш досліджуваних, але одночасно й найменш пізнаних у науці кримінального права. За багато років і навіть століть її вивчення накопичена достатньо велика кількість знань про неї, вироблені підходи до розв'язання загальних і окремих питань кримінально-правової політики. Разом з тим, все ще

лишається широке поле для діяльності сучасних і майбутніх дослідників цієї системної реальності [4, с. 7].

На сьогодні зміцнення підвалин української державності має спиратися не лише на фундаментальні принципи вітчизняного державотворення, а й на належне використання досвіду розвинених західних демократій в галузі боротьби проти злочинності. Тому особливого значення для формування вітчизняної державно-правової політики набуває використання американської кримінальної політики, яка виникала ще у XVII столітті. Особливістю цієї політики є початкове формування її основ в межах Британської колоніальної імперії. Втім після отримання Америкою державної незалежності загальні засади кримінальної політики були сформульовані «батьками-засновниками» США, чий досвід боротьби проти злочинності священний для сучасної Америки [5]. Тому, власне, слідом за засновниками США відомий дослідник історії держави і права Л. Харц у праці «Ліберальна традиція в Америці» зазначав: «Якщо Америка – це країна ексцентричного втілення лібералізму, то хіба народи всього світу не пов'язують з нею свою надію на збереження всього найкращого, що вона подарувала світові» [6].

Слід вказати, що міркування американських ідеологів кримінальної політики підкріпила відома цивілізованому світу «залізна леді» М. Тетчер у фундаментальній праці «Мистецтво управління державою. Стратегії для мінливого світу». Вона вказувала: «Ще за часів зародження перших поселень на іншій стороні Атлантики їх мешканці мали тверді релігійні, моральні і політичні переконання. Про це свідчать незабутні слова Джона Вінтропа, звернені в 1630 році з палуби крихітного суденця «Арабелла» поблизу узбережжя Массачусетсу до перших поселенців: «Ми повинні з'єднатися в цій роботі в єдине ціле. Ми повинні плекати братні почуття один до одного. Ми повинні відмовитися від будь-яких надмірностей, щоб дати іншим хоча б найнеобхідніше. З цих міркувань випливають певні висновки, що стосуються міжнародної політики. • Тільки Америка має моральне право, а також матеріальну основу, що дозволяють займати місце світового лідера. • Доля Америки нерозривно пов'язана з відстоюванням цінностей свободи в глобальному масштабі. • Най-

ближчі союзники Америки, особливо союзники з англomовного світу, повинні розглядати місію Америки як основу для вироблення своєї власної місії» [7, с. 7].

США продовжують покладатися лише на внутрішні заходи захисту прав людини і громадянина, причому не лише власних громадян, а й громадян інших країн світу. Для зовнішнього світу Америка завжди твердить, що багато прав, встановлених Конституцією, є еквівалентними правам, закріпленим у Загальній декларації прав людини та деяких інших пактах, де від імені міжнародного співтовариства оголошено необхідність неодмінного захисту прав і свобод людини по всьому світу [8]. Крім того, американські пропагандисти звертають увагу світового співтовариства на те, що Верховний Суд США спромігся визначити для американців основні права, які прямо не зазначені в Конституції, такі, як презумпція невинуватості у кримінальному процесі та свобода пересування [9].

Нині США залишається лідером світового співтовариства, проте саме у цій країні традиційно спостерігається зріст кримінальних злочинів. Це змусило уряд США взяти на себе загальне політичне керівництво з переслідування всіх видів кримінальної злочинності ще за часів правління президента Дж. Кеннеді, який намагався зробити ідеї автора Декларації незалежності США Т. Джефферсона керівництвом до впровадження суворої, але гуманної кримінальної політики.

У науковій літературі є різні трактування поняття «кримінальна політика». В одних випадках його застосовують для позначення способу дій, спрямованих на досягнення чогонебудь. З іншого боку, ним послуговуються для позначення свідомо організованої діяльності, необхідної та доцільної протягом певного часу – зазвичай це діяльність органів державної влади і державного управління, громадських об'єднань, партій і т.д., зумовлена їх конкретними інтересами і цілями. У цьому розумінні поняття «кримінальна політика» позначає перспективу удосконалення керування суспільними процесами.

Термін «кримінальна політика» був застосований у США з часів проголошення їхньої незалежності [10]. Як зауважують автори дослідження «Кримінологічна характеристика злочинності в історії людства», злочинність «існу-

вала та змінювалась протягом століть у кожній державі. Відмінність злочинності торкалась лише структури, динаміки, рівня та її характеру. З'явилися нові (суспільно небезпечні) види злочинності, які були притаманні певному історичному періоду. Таким чином, злочинність має корінне історичне походження» [11, с. 3].

Безсумнівно, сьогодні кожна демократична і правова держава має об'єднати зусилля із суспільством у протидії злочинності, але за умови, що цей процес буде оформлено у вигляді науково обґрунтованої державної кримінально-правової політики. Зміст кримінальної політики США, її цілі та завдання відображено у кримінальному законодавстві. Взаємозв'язок кримінальної політики і кримінального права двосторонній: правотворчість виступає формою реалізації кримінальної політики, тому у праві відбито та в нормативному порядку закріплено політичні ідеї протидії злочинності.

Цілі та принципи кримінальної політики США стабільні. У Конституції США і в «Біллі про права», створених «батьками-засновниками», зафіксовано ряд загальних положень, безпосередньо пов'язаних із кримінальним судочинством, а саме: 1) загальні принципи розмежування кримінально-процесуальної компетенції судів штатів і федерації (ст. III); 2) особливості доказування у справах про зраду (ст. III, розділ 3); 3) умови законності виробництва арештів і обшуків (поправка IV); 4) право на суд присяжних (поправка V); 5) заборона спонукання до дачі показань проти самого себе (поправка V); 6) право на швидкий суд (поправка VI); 7) право обвинуваченого знати, у чому його звинувачують (поправка VI); 8) право мати захисника (поправка VI) та інші. Більшість цих конституційних положень за певних умов має юридичну силу для правоохоронних органів кожного окремого американського штату.

На думку американських учених, політикою протидії злочинності слід вважати не лише практичну діяльність з її викорінення, а й формування ідеології захисту правопорядку від кримінальних посягань. Вона заснована на сукупності ідей, поглядів, уявлень про те, в ім'я яких цілей, якими методами і засобами, за якими напрямками і в яких формах необхідно реалізовувати державну боротьбу проти злочинності. Прикладом для сучасних правоохоронців

є заповіти Т. Джефферсона, який після проголошення американського суверенітету зауважив, що американська мета кримінальної політики полягає у забезпеченні максимально можливого обмеження злочинності [12, с. 150-151].

Ще під час Війни за незалежність Т. Джефферсон вніс до Континентального Конгресу «Білл про розподіл злочинів і покарань», де було зазначено: «Оскільки часто трапляється, що безбожні і розпусні особи, які перебувають під владою надмірних пристрастей, вчиняють протиправні замаху на життя, свободу та майно інших людей, зазіхаючи на їх безпеку, це спонукає законослухняних людей будувати суспільство, головна мета якого полягає в тому, щоб обмежувати такі злочинні дії, завдаючи відповідних покарань тим, хто їх вчиняє. Водночас цілі суспільства, що дбає про захист своїх співгромадян, виявляють, що правопорушник повинен відчувати такі страждання від покарання, які пропорційні його злочину, але цей злочинець має право на захист від надмірного покарання. Завдяки цьому обов'язком законодавчого органу стає належним чином організувати системну градацію покарань за злочини, необхідну для попередження вказаних вчинків. Проте, хоча виправлення правопорушників є об'єктом, гідним уваги законів, взагалі не слід постійно застосовувати смертну кару, що винищує зміст виправлення злочинців. Цей захід має бути останнім захистом проти тих, чиє існування стає несумісним з безпекою їхніх співгромадян, оскільки це послаблює державу, призводить до скорочення кількості людей, які у разі виправлення можуть бути відновлені в якості здорових членів суспільства. Більше того, вони навіть під час перебування в положенні ув'язнених можуть бути корисними для суспільства на примусових роботах і служити наочними прикладами для інших членів суспільства задля перешкоджання правопорушень з їхнього боку. Проте якщо людина бере участь у війні проти Співдружності штатів або надає допомогу ворогам Співдружності, навіть перебуваючи за її межами, таку особу мусять засудити за подібні вчинки у разі наявності показань двох свідків, які заслуговують на довіру, чи його власного добровільного визнання провини. І така засуджена особа повинна відчувати страждання від смерті через повішення, а її землі та інші маєтності мають перейти до власності Співдружності» [13].

З того часу основну роль у створенні правового фундаменту державної кримінальної політики відведено Конгресу США. Тільки він має виключне право приймати закони, виконання і застосування яких обов'язково на всій території США, у тому числі, при здійсненні заходів державної кримінальної політики. Конституція надала Конгресу право приймати закони для деяких обмежених цілей. У результаті майже всі статuti такого характеру були кодифіковані в США. Це правове «багатство» надає органам виконавчої влади можливість створювати правила щодо розвитку державної кримінальної політики та її правозастосування.

У США існує певна конкуренція між федеральним кримінальним правом та кримінальним правом окремих штатів. Переважна більшість злочинів, скоєних в країні, переслідується за кримінальними законами штатів, і тому основний обсяг роботи з розгляду кримінальних справ лягає на місцеві суди в штатах. Вони і мають справу з більшістю «звичайних» кримінальних злочинів, таких, як убивство, напад, зґвалтування, крадіжка та розбій, визначаються виключно правом штату, крім тих випадків, коли вони мають прямий зв'язок з федеральною власністю, цільовими програмами або комерцією, що відбувається між штатами.

Очевидно, що дуалістичність правової системи США заважає розвитку федеральної кримінальної політики, проте вихід з цих незручностей знайшли ще батьки-засновники США. Завдяки їхній правотворчій діяльності було встановлено, що єдиним носієм повноважень виконавчої влади на рівні федерації конституція оголошує президента: «Виконавча влада надана президентові». Цим і керується чинний голова США Дж. Байден, який ще під час своєї передвиборної кампанії особливу увагу приділив проблемам вдосконалення системи правосуддя у галузі боротьби проти кримінальної злочинності. З цього приводу він виклав чотири основні принципи, якими керуватиметься як голова держави: 1) зменшити ув'язнення; 2) викоринити расові, гендерні та доходи диспропорції; 3) переорієнтувати систему судочинства по кримінальних справах на застосування викупу та реабілітацію; 4) ліквідувати отримання прибутку з системи кримінального правосуддя.

Президент Байден має вжити негайних кроків, щоб продемонструвати свою прихильність перетворенню цих чотирьох принципів у дію [14]. Він і почав робити це 20 січня 2021 року після прийняття присяги та інавгурації. Наступні чотири роки Байден збирається віддати пріоритет у своїй політиці проблемам реформування поліції та кримінального правосуддя.

Реалізацію державної кримінальної політики США, основні напрямки якої визначає голова держави, здійснюють чотири мільйони працівників федеральних органів виконавчої влади. Виконавчі департаменти (міністерства) утворювалися конгресом, але діяли на підставі повноважень, делегованих президентом. Тому американські науковці з середини минулого століття спеціально займаються розробкою теорії президентського впливу на громадську думку стосовно боротьби проти проявів злочинності [15].

У даний час кримінальна політика розробляється Управлінням програм юстиції Міністерства юстиції США, яке фокусує свою увагу на попередженні злочинів шляхом проведення відповідних досліджень та розвитку правових ініціатив на основі надання допомоги жертвам злочинів. Прагнення держави захистити основні права і свободи громадян через застосування багатого арсеналу заходів боротьби проти злочинності супроводжувалося виникненням різних напрямів кримінально-правової політики, а саме: 1) боротьба проти корупції в вищих органах влади; 2) пошук ефективних інструментів боротьби проти організованої злочинності; 3) попередження злочинності неповнолітніх американців. Весь цей перелік основних напрямів державної кримінальної політики США чинний голова Америки відображає у своїх виконавчих наказах [16].

У перший день перебування на посаді президента США Дж. Байден підписав 17 виконавчих указів з питань, що є для його адміністрації пріоритетними і які вимагають термінового вирішення. Згідно з Конституцією США, законодавча влада (Конгрес) видає закони, а виконавча влада займається їх імплементацією та застосуванням. Іноді президент може скористатися своїм правом виступати в якості законодавця і видавати виконавчі укази (хоча тлумачення цих повноважень Конгресом, як правило, є більш вузьким, ніж президентське).

Виконавчі укази видаються з метою надання допомоги органам виконавчої влади виконувати покладені на них обов'язки і мають силу закону. Правовою основою указів є повноваження, якими президент наділяється відповідно до Конституції або ж делеговані йому в певних ситуаціях Конгресом. Виконавчі укази можуть бути розглянуті (і скасовані) в судовому порядку, так само, як і звичайні закони, прийняті Конгресом і підписані президентом. Вони можуть бути замінені новими нормативно-правовими актами або новими виконавчими указами.

Перший виконавчий указ про реформування федеральної кримінальної системи президент Байден підписав саме в січні 2021 року. Цей акт має назву «Виконавчий наказ про реформування нашої системи ув'язнення з метою виключення використання кримінальних ізоляторів, що працюють приватно». У ньому зазначено: «Розділ 1. Політика. В даний час у США ув'язнено понад два мільйони людей, у тому числі непропорційна кількість кольорових людей. Існує загальна думка, що наша нинішня система масового ув'язнення накладає значні витрати та труднощі на наше суспільство та громади і не робить нас безпечнішими. Щоб знизити рівень ув'язнення, ми повинні зменшити стимули до ув'язнення, орієнтовані на прибуток, шляхом поступового припинення залежності федерального уряду від приватних кримінальних ізоляторів.

Ми повинні гарантувати, що ув'язненні та виправні системи нашої країни мають пріоритет відновлення та викупу. Особам, які перебувають під вартою, слід надати справедливий шанс повністю інтегруватися у свої громади, у тому числі шляхом участі у програмах, спрямованих на заробіток, забезпечення доступного житла та участь у нашій демократії як наші співгромадяни. Однак кримінально-виконавчі ізолятори, що експлуатуються у приватному порядку, послідовно погіршують роботу федеральних установ щодо виправних служб, програм та ресурсів. Ми повинні гарантувати, що час ув'язнення готує людей до наступного розділу їхнього життя.

Федеральний уряд також несе відповідальність за забезпечення безпечного та гуманного поводження з особами у федеральній системі кримінального правосуддя. Однак, як виявило в 2016 році Управління Генерального інспекто-

ра Департаменту юстиції, кримінально -виконавчі ізолятори, що працюють у приватному порядку, не підтримують однаковий рівень безпеки та безпеки для людей у федеральній системі кримінального правосуддя чи для виправних працівників. Ми зобов'язані забезпечити цим особам безпечні умови праці та життя.

Розділ 2. Договори з кримінальними ізоляторами, що працюють у приватному порядку. Генеральний прокурор не поновлює контракти Департаменту юстиції з приватними кримінальними закладами, що відповідають чинному законодавству.

Розділ 3. Загальні положення. (а) Ніщо в цьому порядку не повинно тлумачитись як таке, що погіршує або іншим чином впливає на: (i) повноваження, надані законом виконавчому департаменту чи агентству, або їх керівнику; або (ii) функції директора Управління бюджету, що стосуються бюджетних, адміністративних чи законодавчих пропозицій; (b) Це розпорядження має виконуватися відповідно до чинного законодавства та за умови наявності асигнувань... Підписано: Джозеф Р. Байден молодший. Білий дім, 26 січня 2021 року [17].

Вказаний акт був цілком закономірним, адже результати кримінально-правової політики в значному ступені відображені в функціонуванні пенітенціарної системи. У виправних установах США розроблена низка програм, що мають на меті зниження рівня злочинів, в яких беруть участь соціальні працівники. Вони допомагають засудженим усвідомити це через повсякденну роботу з ними, яка спрямована на припинення проявів насильства, сексуальних посягань, азартних ігор, расових конфліктів і зловживань наркотиками і алкоголем.

Суто комерційні заходи з реформування пенітенціарної системи у приватизованих тюремних установах на практиці являють собою продовження традицій пенсільванської системи жорсткого утримання в'язнів. Це означає, що в'язні перебувають під тиском тюремного промислового комплексу, який очолили великі корпорації.

На переконання багатьох американців, вінцем кримінально-правової політики США має бути регулярне застосування смертної кари для злочинців. Архаїчні підвалини цього процесу, який практикується в тридцяти шести штатах, було закладено ще у колоніальну добу амери-

канської державності. Виконання смертної кари і нині здійснюється відповідно до старовинних ритуалів. Цей ритуал дещо змінюється лише відповідно до того, яким способом злочинця позбавляють життя. Цим способами є смертельна ін'єкція, газова камера, електричний стілець, повішення і розстріл.

Супротивники смертної кари з числа правозахисників впевнені, що цей захід увічнює соціальну несправедливість, непропорційно орієнтовану на людей небілого кольору шкіри, а також на громадян, які не в змозі дозволити собі послуги дійсно професійних адвокатів. Під їхнім тиском 1972 року Верховний суд США визнав смертні вирoki, винесені на основі кримінальних законів окремих штатів, в якості «жорстоких і незвичайних» заходів покарання, що суперечать VIII поправці до Конституції, і рекомендував штатам більш точно визначити умови призначення смертної кари як виняткової міри покарання. Проте рекомендації вищого органу судової влади американської федерації значною мірою залишилися без відповідної реакції органів влади низки штатів.

Політика кримінального правосуддя Дж. Байдена справедливо пов'язує диспропорції з нерівними можливостями та пов'язує виправлення цих диспропорцій з інвестуванням у освітні можливості, розширенням доступу до медичного страхування та фінансуванням послуг та досліджень психічного здоров'я та вживання наркотичних речовин. Більш безпосередньо цілі політики Дж. Байдена визначають пріоритетність інвестування у державну оборону, щоб забезпечити підсудним доступ до якісних адвокатів. Все це є критичним, але воно також є довгостроковим. Перш за все, Президент Байден повинен зосередитися на тому, щоб вимагати збору даних та відновити роботу Відділу цивільних прав Міністерства юстиції для проведення розслідувань щодо звинувачень у неналежній та неконституційній поведінці у відділах поліції та інших аспектах систем кримінального правосуддя.

Щоб негайно рухатися в цьому напрямку, адміністрація Дж. Байдена повинна попросити Бюро допомоги правосуддю та Бюро статистики юстиції переглянути всі відповідні існуючі процеси та проекти збору даних, щоб додати демографічні питання. Крім того, адміністрація Байдена повинна переглянути всі програ-

ми грантів, що адмініструються Міністерством юстиції, щоб визначити, чи можна підтримувати чи вимагати збирання демографічних даних як частину процесу надання гранту.

Адміністрація Дж. Байдена зосередила увагу на двох аспектах отримання прибутку в системі кримінального правосуддя – приватних в'язницях та тюремному зв'язку. Президент Байден також повинен попросити Бюро в'язниць переглянути всі програми чи послуги, за які особи, які перебувають у місцях позбавлення волі, стягують. Щодо більш широкого питання обвинувачень у системі кримінального правосуддя, адміністрація Байдена має вимагати, щоб Міністерство юстиції встановило політику, узгоджену з Керівними принципами Американської адвокатської асоціації щодо судових штрафів і зборів, щоб усі федеральні прокурори переконалися, що до накладання штрафів і зборів порушується і вирішується питання про платоспроможність. Крім того, слід попросити Відділ цивільних прав Міністерства юстиції надати пріоритет розслідуванню судової практики, пов'язаної із накладенням штрафів та зборів на тих, хто не має можливості сплатувати, та наслідком практики стягнення боргів [18].

Перший сигнал про те, що прихильність президента Байдена реформі кримінального правосуддя не був затьмарений негайним тиском, таким як пандемія, надійшов через кілька днів після інавгурації. Тоді, коли перші сто днів наближалися до свого кінця, генеральний прокурор М. Гарланд оголосив про масштабні розслідування Департаменту юстиції стосовно тактики поліції в Міннеаполісі після вбивства Джорджа Флойда.

Досить проблемним для засновників США було питання про використання тортур з метою отримати від особи, яку підозрювали у скоєнні злочину, зізнання у провині. Зазвичай тортури – це жорстокий злочин проти людини, властивий відсталим державам. Однак слід розуміти, що американська нація, яка формувалася в умовах геноциду аборигенів, тимчасового і довічного рабства, інтервенції в усьому світі, завжди вважала і вважає тортури головним козирем в арсеналі кримінальних покарань. Щоправда, про «подвиги» тюремників США на Близькому Сході і в тюрмі Гуантаномона Кубі американські засоби інформації воліють мовчати. При цьому

в історико-правовій науці США панує уявлення, що «батьки-засновники» завжди наполягали на відмові від застосування тортур.

Багато американських учених припускають, що «батьки-засновники» прагнули зменшити суворість кримінальних покарань, але не за допомогою теорії стримування, що потребувала розробки та впровадження заходів щодо попередження злочинних виявів. У низці штатів смертну кару можуть призначити не тільки за вбивство першого ступеня, а й за інші тяжкі злочини, зокрема, у штатах Колорадо й Арканзас – за державну зраду, у Каліфорнії – за зраду, умисну аварію та лжесвідчення, у Флориді – за перевезення наркотиків і вбивство на сексуальному ґрунті, у Луїзіані – за зґвалтування дітей від 12 років, а в Міссісіпі – за повітряне піратство. Найбільшу кількість смертних вироків виносять суди південних штатів, при цьому переважно афроамериканцям, що являє собою безперечний вияв расизму, укорінений в цьому регіоні ще на світанку американської державності [19]. І весь цей клубок протиріч щодо підходів федеральних органів влади та адміністрацій окремих штатів стосовно вирішення першочергових проблем кримінально-правового переслідування зло-

чинців обіцяє вирішити Президент Дж. Байден. У чому йому можна тільки побажати успіху.

Висновки. Перетворення кримінально-правової політики, яка є одним з основних напрямків державної політики США, має бути зразком для України, яка прямує до світової спільноти демократичних і правових держав. Зрозуміло, що, досвід США може допомогти розвитку модерної кримінально-правової політики України, яка виступає генеральним напрямком діяльності держави по боротьбі зі злочинністю специфічними кримінально-правовими засобами.

Проте слід завжди мати на увазі, що для сучасної американської державності дійсно характерні спроби практичного оновлення правового підґрунтя кримінальної політики, але ці заходи стосуються скоріше форми, а не сутності цієї системної реальності. Це певним чином відображено у перших реформаторських кроках Президента Дж. Байдена з удосконалення кримінально-правової політики США. Тому-то використання американського досвіду кримінально-правової політики в процесі докорінного перестрою державної політики України стосовно боротьби проти будь-яких проявів злочинності має бути складним і неоднозначним процесом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. «Выгребная яма». США вышли из Совета ООН по правам человека. URL: <https://korrespondent.net/world/3982304-vyhrebnaya-yama-ssha-vyshly-yz-soveta-on-po-pravam>
2. Національний інститут стратегічних досліджень. *Правова політика України: Концептуальні засади та механізми формування* : Збірник матеріалів науково-практичної конференції (5 грудня 2012 р., м. Київ). К. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2013. 160 с.
3. Баулін Ю.В. Обзор авторефератив докторских диссертаций с криминального права, защищенных в Украине в период с 2001 по 2008 годы. С. 77-107. *Альманах криминального права: збірник статей*. Вип. 1 / ред. П. П. Андрушко, П. С. Берзін. К. : Правова єдність, 2009. 424 с.
4. Красій М.О. Політика в сфері боротьби зі злочинністю: взаємозв'язок кримінально-правової та кримінально-процесуальної підсистем: монографія. Калуш : Петраш К.Т., 2020. 153 с.
5. George Washington. URL: http://schools-wikipedia.org/wp/g/George_Washington.htm
6. Харц Л. Либеральная традиция в Америке. М.: Прогресс, 1993. 456 с. URL: http://www.yandex.ua/Kharts_L_Liberalnaya_traditsia_v_Amerike_M_1993.pdf
7. Тэтчер М. Искусство управления государством. Стратегии для меняющегося мира / [пер. с англ. В. Ионов]. М.: Альпина Паблишер, 2003. 503 с.
8. Калашников В.М. Загальна Декларація прав людини ООН і Конституційне право США : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти», присвячена 70-річчю проголошення «Загальної декларації прав людини» (м. Дніпро, 11–12 грудня 2018 року). Дн. : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ; Асоціація правників України, 2018. С. 81-85.
9. Калашников В.М. Загальна Декларація прав людини ООН і стандарти попередження злочинності та кримінального правосуддя в сучасному світі. С. 36-39. «Права людини та юридична практика їх захисту: Основні напрями їх взаємовпливу та підвищення ефективності в умовах глобалізованого суспільства» : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 9 грудня 2019 р.); укладач канд. юрид. наук, доцент Л.М. Сердюк. Дн.: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 239 с.

10. Capital Punishment: History and Politics. URL: <http://uscivilliberties.org/historical-overview/3299-capital-punishment-history-and-politics.html>
11. Кримінологічна характеристика злочинності в історії людства: монографія / [Т.В. Корнякова, О.Л. Соколенко, К.А. Марков, та ін]. Дн.: Ліра, 2015. 152 с.
12. Калашников В.М. Державно-правова політика «батьків-засновників» США. Монографія. Дн.: ПВВ ДНУ, 2020. 200 с.
13. Thomas Jefferson. A Bill for Proportioning Crimes and Punishments. 1778. URL: <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/amendVIII10.html>
14. The Biden Plan for Strengthening America's Commitment to Justice. URL: <https://joebiden.com/justice/>
15. Oliver W.M. Presidential Rhetoric on Crime and Public Opinion. *Criminal Justice Review*. URL: <http://arch.neicon.ru/xmlui/handle/123456789/3153794>
16. Executive Orders. URL: <https://www.federalregister.gov/presidential-documents/executive-orders>
17. Executive Order on Reforming Our Incarceration System to Eliminate the Use of Privately Operated Criminal Detention Facilities. January 26, 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/01/26/executive-order-reforming-our-incarceration-system-to-eliminate-the-use-of-privately-operated-criminal-detention-facilities/> JOSEPH R. BIDEN JR. THE WHITE HOUSE, January 26, 2021
18. Brink M. The Next Four Years: What Biden Should Prioritize on Policing and Criminal Justice Reform. URL: <https://translate.google.com/?hl=ru&sl=en&tl=uk&text=The%20Next%20Four%20Years%3A%20What%20Biden%20Should%20Prioritize%20on%20Policing%20and%20Criminal%20Justice%20Reform&op=translate>
19. Gramlich J. 10 facts about the death penalty in the U.S. URL: <https://www.pewresearch.org/>